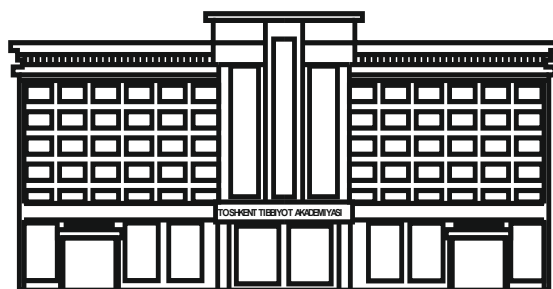

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ТИББИЁТ АКАДЕМИЯСИ

2023 №9

2011 йилдан чиқа бошлаган

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
AXBOROTNOMASI

В Е С Т Н И К
ТАШКЕНТСКОЙ МЕДИЦИНСКОЙ АКАДЕМИИ

Тошкент

СОДЕРЖАНИЕ	CONTENT	
НОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ	NEW PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES	
<i>Iskandjanova F.K. SHIFOKOR-O'QITUVCHINING KASBIY-PEDAGOGIK VA AXBOROT KOMPETENTSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MEKANIZMI</i>	<i>Iskandzhanova F.K. THE MECHANISM FOR IMPROVING THE PROFESSIONAL-PEDAGOGICAL AND INFORMATIONAL COMPETENCE OF A DOCTOR-TEACHER</i>	8
<i>To'xtaxodjayeva F.Sh., Murodullayev M.N. MATE-MATIK METODLARNING TIBBIYOTDA QO'LLANISHI</i>	<i>Tukhtakhodjaeva F.Sh., Murodullayev M.N. APPLICATION OF MATHEMATICAL METHODS IN MEDICINE</i>	11
ОБЗОРЫ	REVIEWS	
<i>Акбаров М.М., Сёмаш К.О., Джанбеков Т.А., Усмонов А.А., Гайбуллаев Т.З. АЛГОРИТМ ПОДГОТОВКИ И ОБСЛЕДОВАНИЯ РОДСТВЕННЫХ ДОНОРОВ ПЕЧЕНИ И ИХ ПЕРИОПЕРАЦИОННОЕ ВЕДЕНИЕ</i>	<i>Akbarov M.M., Syomash K.O., Dzhanbekov T.A., Usmonov A.A., Gaibullaev T.Z. ALGORITHM FOR THE PREPARATION AND EXAMINATION OF RELATED LIVER DONORS AND THEIR PERIOPERATIVE MANAGEMENT</i>	14
<i>Акилов Ф.А., Худайбердиев Х.Б. СОВРЕМЕННЫЕ ПРИНЦИПЫ ЛЕЧЕНИЯ КАМНЕЙ МОЧЕТОЧНИКОВ</i>	<i>Akilov F.A., Khudaiberdiev H.B. MODERN PRINCIPLES OF TREATMENT OF URETERAL STONES</i>	23
<i>Алимходжаева Л.Т., Мирзаева М.А. РОЛЬ ИНТЕРЛЕЙКИНА-6 В РАЗВИТИИ РАКА МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ И РЕЗИСТЕНТНОСТИ К ТЕРАПИИ</i>	<i>Alimhodjayeva L.T., Mirzayeva M.A. THE IMPORTANCE OF INTERLEUKIN-6 IN BREAST CANCER DEVELOPMENT AND THERAPEUTIC RESISTANCE</i>	26
<i>Бобомуратов Т.А., Файзиев Н.Н. ГЕНЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМЫ ГЕМОСТАЗА У ДЕТЕЙ С ПНЕВМОНИЕЙ</i>	<i>Bobomuratov T.A., Fayziev N.N. GENETIC FEATURES OF THE HEMOSTASIS SYSTEM IN CHILDREN WITH PNEUMONIA</i>	29
<i>Ибадов Р.Р., Акилов Х.А. ОСОБЕННОСТИ КЛИНИЧЕСКОГО ТЕЧЕНИЯ И ВЕДЕНИЯ БОЛЬНЫХ С ПАТОЛОГИЕЙ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТОЙ СИСТЕМЫ НА ФОНЕ COVID-19</i>	<i>Ibadov R.R., Akilov Kh.A. FEATURES OF THE CLINICAL COURSE AND MANAGEMENT OF PATIENTS WITH COVID-19 ASSOCIATED CARDIOVASCULAR SYSTEM PATHOLOGY</i>	31
<i>Irnazarov A.A., Xasanov V.R., Beknazarov I.R., Irnazarova D.X. O'TKIR VENOZ TROMBOZ</i>	<i>Irnazarov A.A., Khasanov V.R., Beknazarov I.R., Irnazarova D.Kh. ACUTE VENOUS THROMBOSIS</i>	36
<i>Qarshiyeva Sh.M., Mo'minova Z.A. METABOLIK SINDROMLI AYOLLARDA MENOPAUAZU BUZILISHI RIVOJLANISHINING XAVF OMILLARI</i>	<i>Karshieva Sh.M., Muminova Z.A. RISK FACTORS FOR THE DEVELOPMENT OF MENOPAUSE IN WOMEN WITH METABOLIC SYNDROME</i>	40
<i>Маллаев Ш.Ш., Алимов А.В. МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ЮВЕНИЛЬНОГО ИДИОПАТИЧЕСКОГО АРТРИТА У ДЕТЕЙ</i>	<i>Mallaev Sh.Sh., Alimov A.V. MOLECULAR-GENETIC MECHANISMS OF THE DEVELOPMENT OF JUVENILE IDIOPATHIC ARTHRITIS IN CHILDREN</i>	42
<i>Худайбердиев С.Т. КЛИНИКО-МОРФОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПАТОЛОГИЙ ГИПОФИЗА</i>	<i>Khudaiberdiev S.T. CLINICAL AND MORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF HYPOPHYSIS PATHOLOGIES</i>	45
<i>Худайбердиев Х.Б., Акилов Ф.А., Солиев Т.Х. РАННЯЯ ДИАГНОСТИКА КАМНЕЙ МОЧЕТОЧНИКОВ В СОВРЕМЕННОЙ УРОЛОГИИ</i>	<i>Khudaiberdiev Kh.B., Akilov F.A., Soliev T.Kh. EARLY DIAGNOSIS OF URETERAL STONES IN CURRENT UROLOGY</i>	48
<i>Худайкулова Г.К., Мўминова М.Т., Отажанов Ш.З. ОИВ-ИНФЕКЦИЯСИ БИЛАН ЗАРАРЛАНГАН БОЛАЛАРДА ЭНТЭРАЛ ВИРУСЛАР ВА ДИАРЕЯ</i>	<i>Khudaykulova G.K., Muminova M.T., Otajanov Sh.Z. ENTERIC VIRUSES AND DIARRHEA IN HIV-INFECTED CHILDREN</i>	51
ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ МЕДИЦИНА	EXPERIMENTAL MEDICINE	
<i>Хожаназарова С.Ж. ВЛИЯНИЕ ПЕСТИЦИДОВ НА СОСТОЯНИЕ МИКРОЦИРКУЛЯТОРНОГО РУСЛА И ТКАНЕВЫЕ СТРУКТУРЫ ЯИЧНИКОВ У КРЫС</i>	<i>Khozhanazarova S.Zh. THE EFFECT OF PESTICIDES ON THE STATE OF THE MICROVASCULATURE AND TISSUE STRUCTURES OF THE OVARIES IN RATS</i>	54

METABOLIK SINDROMLI AYOLLARDA MENOPAUA BUZILISHI RIVOJLANISHINING XAVF OMILLARI

Qarshiyeva Sh.M., Mo'minova Z.A.

ФАКТОРЫ РИСКА РАЗВИТИЯ МЕНОПАУЗНОГО РАССТРОЙСТВА У ЖЕНЩИН С МЕТАБОЛИЧЕСКИМ СИНДРОМОМ

Каршиева Ш.М., Муминова З.А.

RISK FACTORS FOR THE DEVELOPMENT OF MENOPAUSE IN WOMEN WITH METABOLIC SYNDROME

Karshieva Sh.M., Muminova Z.A.

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Представлен обзор отечественной и зарубежной литературы о факторах риска развития климактерических расстройств у женщин с метаболическим синдромом.

Ключевые слова: менопауза, климактерический синдром, метаболический синдром, нервно-психический, сердечно-сосудистый, обмен веществ.

This article is a review of domestic and foreign literature on risk factors for the development of menopausal disorders in women with metabolic syndrome.

Key words: menopause, climacteric syndrome, metabolic syndrome, neuro-psychological, cardiovascular, metabolism.

Менопауза jarayoniga o'tish ayollarda qarish jarayonining qiyin qismi bo'lib, ayollardagi turli fiziologik va hissiy o'zgarishlar - menopauzaning o'tish davrida va shuningdek, menopauzadan keyin ham sodir bo'ladi. Bu jarayonda ayollarda bo'ladigan gormonal o'zgarishlar ko'pchilik ayollarning hayot sifatini pasayishiga ta'sir qiluvchi holatlarni keltirib chiqaradi [1]. Menopauza davrida estrogen gormonining kamayishi quyidagi bir qator kasalliklarga: yurak-qon tomir, suyak sinishi (osteoporoz), demensiya, insult kabi kasalliklar va vazomotor simptomlarga sabab bo'lishi mumkin [2,3,12].

Menopauza davrida yuzaga keladigan o'zgarishlarga ayollarning yoshi, ijtimoiy-demografik holati, etnik kelib chiqishi va madaniyati va jumladan ular yashaydigan geografik va ijtimoiy-iqtisodiy sharoiti ham turlicha ta'sir ko'rsatadi [1]. Menopauzadagi ayollar ko'pincha his qiladigan muhim narsa - bu ularda rivojlangan metabolik sindromning ularda qanday ravishda kechishi hisoblanadi [7,8,14].

So'nggi paytlarda tadqiqotchilarning metabolik sindrom (MS) muammosiga qiziqishi sezilarli darajada oshdi. Bu esa quyida keltirilgan bir qator sabablarga bog'liq. Birinchidan, ushbu patologiyaning rivojlanish qonuniyatlari haqida yangi ma'lumotlar aniqlandi, ikkinchidan, amaliyotchilarning ushbu muammoga e'tibori ortib bormoqda, chunki MS turli mualliflarning fikriga ko'ra, rivojlangan davlatlar aholisining 25-45 foizini tashkil qiluvchi yoshlar va keksa avlod orasida eng keng tarqalgan kasalliklardan biri hisoblanadi [9,13]. Metabolik sindrom (MS) - uzoq vaqt davomida endokrinologlar va kardiologlarning qiziqish doirasidan umumiy tibbiy muammoga o'tdi. Har yili butun dunyoda semirib ketgan bemorlarning soni halokatli darajada oshib bormoqda. Bundan tashqari, «sivilizatsiya kasalliklari» tobora dolzarb bo'lib bormoqda, ularning guruhiga metabolik sindrom (MS) kiradi va bu ayollar umrining no-

sog'lom qismining uzayishining ko'payishiga olib kelmoqda. MS arterial gipertenziya (AG), insulin rezistentlik (IR), glukozaga chidamlilikning buzilishi (GChB), qorin bo'shlig'idagi semirish va dislipidemiya kabi metabolik va yurak-qon tomir kasalliklari majmuasidir. Rivojlangan mamlakatlar aholisining qariyb 64 foizi semizlikdan, 25-40 foizi MSdan aziyat chekmoqda. MSning tibbiy-ijtimoiy ahamiyati ko'lami hayot uchun xavfli yurak kasalliklarining juda yuqori darajasi bilan belgilanadi [10]. Ayollarda menopauzada ushbu simptom majmuasining chastotasi oshadi. Tuxumdon funksiyasining yo'qolishi boshlanishi bilan ayol tanasida yuzaga keladigan morfologik, biokimyoviy, funktsional va ruhiy o'zgarishlarning kombinatsiyasi polimorbid patologiyaning shakllanishi uchun asos yaratadi. Zamonaviy tibbiyot «hayot sifati» va «sog'lom qarish», yoshga qarshi samarali strategiyalarni izlash tushunchalari bilan uzviy bog'liqdir. O'sib borayotgan vazomotor, urogenital buzilishlar, tashqi ko'rinishdagi o'zgarishlar, osteoporoz, jinsiy disfunktsiya, depressiya menopauzadagi ayollarning asosiy muammolari hisoblanadi [4,11,12,14,15].

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ayollar qalqonsimon bezda bo'ladigan gormonal o'zgarishlar bilan erkaklardan ko'ra o'n barobar ko'proq kasallanar ekan. Bu kabi o'zgarishlar ayniqsa, ayollarda menopauza davrida yaqolroq ko'zga tashlanadi. Bunday o'zgarishlar tiroid gormonlarining kamayishi tufayli sodir bo'ladi va uning natijasida organizmda metabolism sekinlashib ketadi va charchoq, vazn ortishi, teri quruqlashuvi, sochlar to'kilishi, kayfiyatning o'zgaruvchanligi, xotiraning buzilishi, ich qotishi kabi holatlarning va yurak kasalliklarining paydo bo'lish xavfini oshiradi.

Hech shubha yo'qki, insulinga rezistentlik MSning barcha ko'rinishlarining rivojlanishi uchun asosdir. Insulinga rezistentlikning rivojlanishida qorin bo'shlig'ini yog' bosishi yotadi, uning oldini olish va yo'q qilish MS bilan kasallangan bemorlarning sonini kamay-

tirishi mumkin. Perimenopozal davrda semirish, yurak-qon tomir kasalligining rivojlanishi metabolik sindromning yuzaga kelganligi hisoblanib, menopauza davrlarida nogironlik va o'limga olib keladigan asoratlarni rivojlantirish xavfining yuqoriligini belgilaydi. Yuqorida sanab o'tilgan metabolik sindromlarning hamkorlikda kelishi esa, stasionar davolanish muddatining oshishiga, nogironlik xavfini yuzaga kelishiga, rehabilitatsiyaning qiyinlashishiga, kasallik asoratlari sonining oshishiga, diagnostika, davolash, rehabilitatsiya uchun katta moddiy xarajatlarni talab qilinishiga sabab bo'lishi mumkin [1]. Hozirda, tuxumdon yetishmovchiligi fonida salomatlik holatining sezilarli darajada yomonlashishi va hayot sifatining pasayishi tufayli ayollarning 70% dan ortig'i hatto perimenopauzal davr bosqichida ham tibbiy yordamga muhtoj [1,3,6].

Adabiyotlarda, perimenopauzal yoshdagi metabolik sindromi bo'lgan ayollarning va menopauza davridagi ayollar organizmining gormonal va metabolik o'zgarishlarning umumiy tahlili haligacha yo'q, yoshga bog'liq kasalliklarni kompleks dori-darmonsiz davolash imkoniyatlari esa mavjud emas deb baholanganidir. Gormonal terapiyaga qarshi ko'rsatmalar yoki ayolning gormonal dori-darmonlarni qabul qilishni istamasligi va keng qo'llaniladigan fitoestrogenlarning samaradorligi shubhali bo'lib qolsa, yengil vazomotor klimakterik kasalliklarning erta namoyon bo'lishini bartaraf etish bo'yicha

aniq tavsiyalar mavjud emas. Polifarmatsiyaning no-maqbul ko'rinishlarini demedikalizatsiya qilish va kamaytirish bo'yicha zamonaviy ko'rsatmalar xavf omillarini izlashni va perimenopozal yoshdagi MS bilan og'rikan ayollarda menopauza rivojlanishining erta prognozini talab qiladi. Demak, hozirgi zamon menopauza holatidagi ayollar guruhida MS va erta vazomotor kasalliklari bilan og'rikan ayollarda menopauza sindromini tuzatish uchun samarali dori-darmonsiz usullarni izlanishiga va tadqiq qilinishiga ehtiyojmand hisoblanmoqda.

Adabiyotlar ro'yxati bilan tahririyatda tanishishingiz mumkin

METABOLIK SINDROMLI AYOLLARDA MENOPAUZA BUZILISHI RIVOJLANISHINING XAVF OMILLARI

Qarshiyeva Sh.M., Mo'minova Z.A.

Ushbu maqola metabolik sindromi bo'lgan ayollarda menopauza kasalliklarining rivojlanishi uchun xavf omillari bo'yicha mahalliy va xorijiy adabiyotlarni ko'rib chiqishdir.

Kalit so'zlar: menopauza, klimakterik sindrom, metabolik sindrom, nevro-psixologik, yurak-qon tomir, metabolizm.

